

NÍZKÉ DŮCHODY ŽEN, VÝSLEDEK RODINNÉ POLITIKY

Filip Pertold

Vláda se rozhodla řešit nízké důchody žen a zřídila k tomu komisi pro spravedlivé důchody. Fakt je ten, že ženy v Česku dostávají přibližně o sedmáct procent nižší důchody než muži. To je sice v mezinárodním srovnání poměrně malý rozdíl, jenže kvůli celkovému nízkému náhradovému poměru vůči průměrné mzdě to posílá řadu důchodkyň do pasti chudoby. Než však začneme vymýšlet nápravu tohoto stavu, bylo by dobré se zamyslet nad jeho příčinou.

Náš důchodový systém je velmi solidární, jinými slovy přesunuje zdroje od lidí, kteří vydělávají hodně, k těm, kteří vydělávají málo. Solidarita našeho důchodového systému je v Evropě na špičce. Proto je vlastně velmi překvapivé, že ženy mají i tak o tolik nižší důchody než muži. Proč tomu tak je?

Odpověď hledáme v roli žen v české společnosti. Ta jim přisuzuje roli pečovatelek o děti a nejstarší členy rodiny. To nezměnil ani komunistický režim, který sice dal matkám práci, ale zároveň zachoval roli pečovatelek. To se projevilo v jejich kariéře i po převratu v roce 1989 a promítá se to i v současných genderových rozdílech v důchodech. Nic na tom nezměnily ani jesy, do kterých ovšem těsně před pádem komunismu chodilo pouze asi 12 procent dětí mladších tří let.

Pokud se posuneme do 90. let, kdy rodily matky, které půjdou do důchodu v nejbližších letech, tak zjistíme, že situace žen na trhu práce se spíše zhoršovala. Tehdy přišli politici hned s několika „dobře míněnými“ nápady. První byl nižší důchodový věk pro matky s dětmi, což byla vlastně jen pokračující socialistická politika. Tato „odměna“ v praxi znamená, že ženy mají v průměru ve výpočtu důchodu méně započtených let než muži. Dalším nápadem byla velmi dlouhá rodičovská dovolená, která se dokonce pod tlakem lidovců v roce 1995 prodloužila ze tří na čtyři roky. Zároveň došlo na začátku 90. let ke zrušení jeslí a školky pro děti od tří let měly a často stále mají malou kapacitu, a to zejména v městech, kam se začaly houfně stěhovat mladé rodiny. V neposlední řadě došlo k zavedení odpočítatelné

Je svaté právo politiků kompenzovat ženy za minulá rozhodnutí, která je od kariéry odrazovala. Jako racionální reakci bych však čekal, že se poučíme z minulého vývoje a stát dopomůže současným matkám k lepšímu a delšímu kariéram, a tím pádem lepšímu důchodům.

položky na nepracujícího manžela/ku, a tak stát začal daňově podporovat co nejpozdější návrat (většinou matek) na trh práce. Tento mix politik je pro kariéru žen-matek smrtící. V praxi to znamená, že pokud žena s dvěma dětmi zůstane na šest až osm let doma, nemá šanci na trhu práce svoji kariéru dohnat. To se projevuje zejména u těch, které nyní mají – ve svých 45 letech – až o třicet procent nižší výděly než muži vysokoškoláci, zatímco bezdětné ženy mají podobné výděly i zaměstnanost jako muži. Mateřství tak doslova odsouvá ženy na druhou kariéru koleji.

Na ženy i v dnešní době dopadá většina péče o děti v předškolním a školním věku. Děje se to proto, že jejich kariéra začala „špatně“ a pro rodinu je to tak ekonomicky výhodnější. Přestože se od 90. let situace v rodinné a sociální politice značně změnila, podstata zůstává. Do budoucna se bude relativní situace důchodkyň spíše zhoršovat.

Je svaté právo politiků kompenzovat ženy za minulá rozhodnutí, která je od kariéry odrazovala. Jako racionální reakci bych však čekal, že se poučíme z minulého vývoje a stát dopomůže současným matkám k lepšímu a delšímu kariéram, a tím pádem lepšímu důchodům.

Částečně k tomu již došlo. Například dochází k postupnému narovnávání důchodového věku bezdětných žen a matek s dětmi. Péče o děti do čtyř let je jistě dostupnější než před 10 lety, ale od Německa, kde má každé dítě od jednoho roku zajištěné místo v dětské skupině nebo školkách, jsme na hony vzdáleni. Rodičovskou je sice možné čerpat libovolně krátce, ale zůstává problém, jak zajistit dítěti po návratu do práce péči, která by rodinu nezruinovala. V neposlední řadě je třeba zdůraznit, že částečné úvazky, které by řada matek uvítala, jsou stále pro firmy velmi drahé, a to zejména kvůli neúměrně vysokým odvodům. A nakonec otcům je stále přisuzována jen role živitele a stát se prakticky nesnaží jejich pobyt na rodičovské podpořit, například navázáním příspěvku na předchozí příjem. Cesta k nápravě chyb minulých je tak stále dlouhá.

Autor je ekonom v think-tanku IDEA při CERGE-EI

BREXIT, POLITICKÉ KOPÁNÍ BEZ PLECHOVKY

Když si v politice s problémem nevíte rady, hrňte jej před sebou, angličtina má pro to výraz „kopat do plechovky“ – kicking the can. Ale u britské premiérky a jejího přístupu k brexitu nikdo neví, zda Theresa Mayová nějakou plechovku má. Premiérka i většina Dolní sněmovny jsou zajedno pouze v tom, že by tu nějaká plechovka v podobě dohody s Evropskou unií o budoucím uspořádání vzájemných poměrů měla být, protože bez ní budou na všech stranách škody největší.

Dvě velké potíže si Theresa Mayová vyrobila sama, když spustila proces odcházení s pevně stanovenou dvouletou lhůtou, aniž by měla představu, jaký má být výsledek jednání a zda pro něj doma najde podporu. Broky do vlastní nohy vystřelila větou, že žádná dohoda je lepší než špatná. Den za dnem ji vyvracejí narůstající obavy z důsledků odchodu bez pravidel.

Když se na hřišti zmatek a vlastnímu týmu se nedaří, trenér či kapitán si vyžádá oddechový čas. O ten může říci i Theresa Mayová ostatním členům Evropské unie, ještě předtím si však musí připravit odpověď na výtku: Vážená premiérko, rozhodnutí poslanců o podobě brexitu jste doma nejdříve odložila z loňského prosince na letošní leden a v Dolní sněmovně jste nedopadla, při veškeré úctě, zrovna nejlépe, nyní byste chtěla čas navíc a pokaždé, když s námi mluvíte, není jasné, co vlastně chcete, tedy krom toho, že by tu nějaká dohoda měla být a že by hranice mezi Severním Irskem a Irskou republikou měla zůstat prostupná. To není špatný základ, ale zdaleka to nestačí.

Britská premiérka už je dost zkušena, aby věděla, že nakonec se bude muset rozhodnout mezi dvěma lojalitami. Zda si chce pro dohodu zajistit podporu labouristů, kteří již formulovali své podmínky, za cenu rozštěpení Konzervativní strany, anebo zda dá přednost lojalitě vůči rodině torýů za cenu rizika brexitu bez dohody. Jestli se britská premiérka nerozhodne, ve čtvrtce se mohou poslanci začít rozhodovat bez ní.

Adam Černý

Autor je stálý spolupracovník redakce

S ROZBĚHEM

SNIŽOVÁNÍ POČTU ÚŘEDNÍKŮ JAKO BABIŠOVA MARKETINGOVÁ HABAŽŮRA

Petr Honzejek

Zlaté pravidlo politického marketingu říká, že není nutno něco dělat, mnohem důležitější je vyvolávat dojem, že se něco dělá. Je to podobný princip jako ten, který popsala v populární knize „Lenosti, buď pozdravena!“ Corinne Maierová. Podle této francouzské spisovatelky je nejsnazší cestou, jak uspět v korporaci, pobíhat po chodbách s tlustými fascikly spisů v podpaží a tvářit se zaměstnaně, až uštvane. Pak všem připadat, že jste nepostradatelní, a odměna, včetně povýšení, vás nemine. V politice to funguje identicky: když působíte patřičně hyperaktivně, zahrnujete voliče novými a novými plány, máte jejich přízeň v kapse. Protože na ověřování, jestli jste skutečně něco reálně udělali, není čas.

Dokonale tento princip ovládlo hnutí ANO. Představuje stále nové a nové plány: tu vládní čtvrt v Letňanech, tam zase Marshallův plán pro Afriku. Tuhle hala pro Martinu Sáblíkovou, tamhle zase renesanční dům na Staroměstském náměstí pro Tima Cooka... Nápady se střídají tak rychle, že se ani nepozná, že to třeba všechno byly jen řeči. Dojem, že se „maká“, vítězí.

Jak maxima „není potřeba nic reálně dělat, stačí, když to tak vypadá“, funguje v praxi, můžeme dokonale předvést na aktuálním marketingovém trháku babišovců, kterým je „propouštění úředníků“. Ministryně financí Alena Schillerová prohlásila, že prosadí snížení

počtu úředníků o deset procent, čímž se ušetří sedm miliard korun ročně. Jenže vtip je v tom, že se pro ono „snížení počtu úředníků“ nemusí udělat prakticky vůbec nic. Alena Schillerová mluví o snížení počtu o 12,5 tisíce lidí, což zhruba odpovídá počtu tabulkových neobsazených míst v různých resortech. Takže ve skutečnosti zřejmě nesledujeme žádné chystané propouštění, ale vítězství systému „chytřá horákyně“: zruší se neobsazená místa a hnutí ANO se bude kasat, jak je spořivé, zodpovědné, antibyrokraťské.

Politický výtěžek celé marketingové operace bude ovšem značný a mnohavrstevný. Zprvce bombastické oznamování propouštění úředníků dá zapomenout na to, že se od roku 2014, tedy za dobu, kdy je ANO u moci, zvýšil počet státních zaměstnanců o 37 tisíc, což se s nyní proklamovanou rozpočtovou odpovědností poněkud neslučuje.

Zadruhé ANO důsledně mluví o tom, že se má sahat jen na počty úředníků, ale na policisty, hasiče, učitele a vojáků nikoli. To je chytřá, protože „úředníky“ nikdo nemá vysloveně rád. Pod tímhle označením si každý představí osobu sedící za přepážkou a šermující vcelku zbytečným razítkem, bez kterého se ovšem našinec, který si chce dejme tomu postavit dům, bohužel neobejde. Když nyní běžný občan slyší, že „Babiš sníží počet úředníků“, zajásá a hned má premiéra zase o něco radši.

Zatřetí: když ANO řeklo, že se budou snižovat počty státních zaměstnanců, mohlo se spolehnout, že to vyvolá defenzivní reakci zmatených odborů a ČSSD. Není divu: Alena Schillerová jen vypálila, že se budou škrtat místa, ale nikde není žádný návrh, jakých agend by se měl stát zbavit, žádný propočít, kolik je úředníků na co potřeba, prostě nic. Odbory a ČSSD tedy preventivně brání zaměstnance, protože co kdyby přece jen mělo na vyhozovout dojit, že ano. To je přesně pozice, do které je chtělo ANO dostat. Může nyní říci: „Vidíte, milí voliči, MY jsme zodpovědní, ale ONI brání byrokraty!“

Úhrnem: počet úředníků, natožpak objem razítek, které stát chce po občanech, se fakticky nesníží. Ale protože od spisovatelky Corinne Maierové víme, že není důležité něco reálně udělat, ale tvářit se, že se něco udělalo, může být po patřičném marketingovém zpracování výsledný dojem z celé operace tento: „Babiš se rozhodl zatočit s úředníky, levice a odbory mu v tom bránily, ale on to přesto dokázal. Je to hrdina!“

Netřeba pochybovat, že to všechno je součástí plánu, jak přivést zpět k Andreji Babišovi ztracené pravocově orientované voliče. Takže uvidíme, zda mu sázka na pouhý dojem bez faktické podstaty i u nich vyjde.

petr.honzejek@economia.cz

Luděk Vainert

SVĚŘIT DANĚ BRUSELU? TO DNES NECHCE VLASTNĚ NIKDO

Schopnost uvalit a vybrat daň můžeme považovat za součást definice suverénního státu. Navíc platí, že moderní parlamenty historicky vznikly právě proto, aby panovníkovi schvalovali daně, a omezovaly tak výkonnou moc schopnou utratit jakoukoli (ne)představitelnou sumu. Už z toho je jasné, že k předání jakékoli části této pravomoci do Bruselu musí být extrémně vážný důvod. A ani když takový najdeme, stejně změna neprojde. K tomu by totiž byl potřeba jednomyslný souhlas všech států a ten je v rámci sedmadvacitky prakticky nevyjednatelný.

Vždyť kolik států Evropské unie na svébytné daňové politice vydělává. Třeba Irsko, které si na „vstřícnosti“ vůči globálním firmám postavilo hospodářskou politiku a vyplácí se mu to. Korporace si tam dělají pobočky už desetiletí a daní tam své evropské příjmy. Příkladem může být Microsoft, Apple, Google či Facebook. Firmy s mnohamiliardovými tržbami, které ale své zisky získané na starém kontinentu ve výsledku daní efektivně sazbov v řádu nízkých jednotek procenta, či dokonce jen promile.

Když některé triky a dohody neprojdou, Dublin opět není škodný, a i když se vši silou brání, inkasují miliardy. V případě zrušeného zvýhodnění, které si v Irsku vyjednala Apple, to i s úroky dělalo přes 14 miliard eur. Pěkná injekce i pro bohaté Irsko.

Ža lákavé daňové útočiště je bráno i Lucembursko (a v ještě větší míře jím bylo v době premiérování Jeana-Clauda Junckera, což je vzhledem k jeho dnešní roli obzvláště pikantní), své nabízí Nizozemsko a na řadu prvků svého daňového systému si nenechají sáhnout ani další členské státy unie, včetně Česka.

Současná vláda premiéra Andreje Babiše má sice v programovém prohlášení bod „Chceme být v Evropě vidět“, a němž od Bruselu požaduje větší podporu pro boj s daňovými ráji a daňovými úniky, ale to zjevně neznamená ochotu vzdát se práva veta v daňových otázkách. Natolik svým argumentům a schopnosti přesvědčit partnery Babiš nedůvěřuje a jasně dal vědět, že změnu bude blokovat vždy.

Stejně to vidí drtivá většina států – a to komise přišla jen s nápadem na zrušení jednomyslnosti pouze v několika oblastech, mezi něž patří i opatření proti daňovým únikům. I na nich se státy budou muset dohodnout jednomyslně, což znamená, že vše půjde pomalu a výsledek bude krotký. I to je daň za suverenitu a nedůvěru k ostatním státům – a Bruselu zvláště.

Opatrnost je však pochopitelná. Nyní sice ještě nešlo o sazby, ale kdyby se jednomyslnost prolomila, mohlo by dojít i na ně. Jakým směrem by pak „harmonizace“ zdanění tlačila, není těžké odhadnout. Dolů by to určitě nebylo.

ludek.vainert@economia.cz